

ARANKA KOCSIS

BÚČ- ORGANIZÁCIA CSEMADOKU

Základná organizácia Csemadoku (Kultúrny zväz maďarských pracujúcich v Československu) v Búči bola založená v decembri 1949 krátko po vzniku celoštátnej organizácie založenej 5. marca 1949. Pri príležitosti 50. výročia založenia Csemadoku odhalili v centre obce pamätné dielo.

V nasledujúcom roku, v roku 1950 mala organizácia už 135 členov, najviac členov (349) mala v roku 1954, v roku 1999 predseda Csemadoku vo svojej výročnej správe hovoril o 275 členoch. Nevieme presne, koľko členov má organizácia v dnešnej dobe. V posledných rokoch totiž nevyberajú členský poplatok, čo umožňovalo evidovanie členov. Členské bolo pre nezaujímavé veľmi ťažké vyberať, preto sa ho vedenie radšej vzdalo.

Zakladajúci členovia zostarli, alebo vymreli, preto sa nemôžu aktívne zúčastňovať života organizácie. Štafetu by mala prevziať tretia generácia, v súčasnosti sa to však javí ako veľmi nepravdepodobné.

Podmienky fungovania

Organizácia v súčasnosti nemá predsedu. Záležitosti týkajúce sa organizácie vybavuje jej podpredseda a vedenie. Podpredsedom je sám starosta, ktorý bol po dlhé roky predsedom organizácie a ešte predtým jej podpredsedom. Z postu predsedu odstúpil, keď ho zvolili za starostu obce. Od tej doby (od roku 1994) sa nenašiel nikto, kto by bol hoden nastúpiť na jeho miesto. Prakticky je teda predsedom organizácie naďalej starosta. Jej hlavných sponzorom je zase samospráva.

Od polovice 90. rokov, kedy sa základné organizácie Csemadoku stali samostatnými právnymi subjektami, klesol význam centrálného riadenia a zároveň poklesli aj dotácie Zrušením štátnej podpory centrálnej organizácie vzrástli finančné problémy na miestnej úrovni. V Búči sa o zlepšenie tejto situácie pokúša samospráva. V minulosti bolo za významného podporovateľa Csemadoku miestne výrobné družstvo už len kvôli svojmu gestu, že svojim pracovníkom a ich rodinám pravidelne kupovalo vstupenky na podujatia Csemadoku. V posledných rokoch sa však výrobné družstvo nezúčastňuje života obce tak, ako za socializmu a nie možné počítať z jeho podporou. Samospráva

poskytuje Csemadoku, tak ako aj ostatným občianskym organizáciám v obci dom obce (bývalý obecný úrad), kde môžu organizovať svoje stretnutia. Tu sa však nachádzajú iba klubové priestory, nenachádzajú sa tu kancelárie ani žiadne kancelárske zariadenie (nie je tu dokonca ani telefón, ani počítač). Okrem toho im samospráva, tak ako aj ostatným občianskym organizáciám hradí náklady na podujatie, ako keby to boli ich spoločné podujatia.

Na začiatku 90. rokov boli zdrojom príjmu základnej organizácie okrem vyberania členského, príjmy z niektorých podujatí, v prvom rade slávností vinobrania, ktoré boli podujatím na okresnej úrovni a lákali niekoľko tisícové davы. V súčasnosti nie je žiadne z podujatí organizácie výnosné, ba čo viac väčšinu podujatí je možné realizovať vďaka finančnej podpore.

V posledných rokoch organizácia nemá príležitosti na podávanie žiadostí o dotácie, respektíve ich nevyužíva.

Život organizácie

Život organizácie v posledných rokoch značne upadá. Podľa niektorých názorov po vymretí jej zakladajúcich členov, zanikne aj základná organizácia Csemadoku v Búči. Podľa mienky tých, ktorí sa k téme vyjadrili hlavnou príčinou nie je nedostatok financií, čiže schudobnenie organizácie (centrálnej aj miestnej), ale fakt, že organizácia nedokáže obnoviť činnosť, ktorú zakladatelia v 50. rokoch začali, v priebehu nasledujúcich desaťročí v nej pokračovali a dnes už mladú generáciu nezaujima a tak činnosť a podujatia Csemadoku nemajú svoje publikum, sponzorov, ani tých, ktorí by sa venovali vzdelávaniu.

Činnosť, ktorú organizácia Csemadoku vykonávala ako „kultúrnu činnosť“ na podnet a za podpory centrálnych orgánov a ktorá pre chýbanie podobných ustanovizní v tom čase pokryla „kultúrny život“ obce sa v súčasnosti preniesla na dobrovoľné združenia.

Tak, ako si celoštátna organizácia vytýčila za svoj cieľ pestovanie tradície a hodnôt ľudového umenia, aj táto obecná organizácia vznikla za účelom pestovania svojej lokálnej kultúry. Mala divadelný súbor, neskôr aj tanečný súbor a spevokol. Popri uvádzaní ľudových činohier, divadelných hier a prostredníctvom tanečného súboru aj miestnych tancov v súlade s orientáciou vtedajšej doby často rozvíjali folklorizmus: dramatizáciou v umeleckom prostredí sa snažili o oživenie sedliackej kultúry, ktorá bola charakteristická pre obdobie medzi dvoma svetovými vojnami, hlavne v prítlačlivej oblasti zvykov týkajúcich sa slávností. Divadelníctvo, ktoré malo v spojení s celoštátnym hnutím, najvýznamnejšiu úlohu v živote základnej organizácie v 50. rokoch, malo

v obci hlboké korene- tradícia ľudového divadelníctva sa tu začala už v roku 1920. V medzivojnovom období, respektíve až po prvé divadelné predstavenie Csemadoku, ktoré bolo v roku 1950 , miestni divadelníci uviedli približne 18 hier. 60. roky, tak ako na celom území štátu, boli obdobím literárnych kruhov a literárnych scén. V Búči v tom období usporadúvali literárne a pamätné večery a programy na počesť spisovateľov Petófiho, Aranya, Adyho, Attilu Józsefa, Gyulu Juhásza, Jókaiho, Móru. V roku 1966 vznikla literárna scéna nesúca názov Lutna, ktorá sa zúčastňovala celoštátnych prehliadok a festivalov (napr. Okresný festival literárnych scén, Jókaiho dni atď.).

Začiatkom sedemdesiatych rokov sa pod vplyvom súťaže ľudovej piesne v Maďarsku s názvom Leť pieseň dostalo do popredia pestovanie ľudovej poézie, ľudovej hudby, ľudovej piesne a ľudového umenia. V roku 1972 vznikol najprv dievčenský zbor, potom hudobná skupina hrajúcich na citare a mužský spevácky zbor, ktoré boli takisto stálymi účastníkmi celoštátnych festivalov a súťaží, často zostavovali svoje vystúpenia z miestnej ľudovej tvorby (svadby, vinobranie). Tieto súbory sa po niekoľkých niekoľkoročných pauzách obnovili, spojili a ako zmiešaný spevácky zbor fungujú dodnes. V istom období mala organizácia aj svoju vlastnú hudobnú skupinu, ktorú v mladosti založil terajší starosta obce.

V osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch mala významnú úlohu tzv. klubová činnosť, čo pre obec znamenalo pozývanie prednášajúcich a organizovanie historických, etnografických, kultúrnohistorických, zdravotníckych, dokonca hvezdárskych prednášok.

V živote organizácie mali slávnosti (takisto ako na celoštátnej úrovni) svoje významné miesto. Spomedzi týchto slávností vyniká slávnosť vinobrania, ktorú dodnes tradične usporadúvajú v druhej polovici septembra.

Z umeleckých súborov sa dodnes zachoval iba zmiešaný spevácky zbor. Jeho činnosť je aj v súčasnosti systematická, ročne uvedú 3 nové programy a majú 10-12 vystúpení. S ich účasťou je možné počítať na miestnych podujatiach ako aj na podujatiach v okolí. Podľa vyjadrenia starostu, ktorý je podpredsedom Csemadoku, tento súbor tvorí v súčasnosti zdravé jadro Csemadoku.

Život organizácie sa v posledných rokoch prakticky sústredil okolo slávností vinobrania, členovia Csemadoku organizujú jedine túto slávnosť s takou aktivitou, akou v minulosti organizovali všetky podujatia. Od postavenia katolíckeho kostola však týmto slávnostiam začali silne konkurovať hodové slávnosti kostola, ktoré organizujú vo sviatok sv. Pia, tiež v druhej polovici septembra presne v ten víkend, kedy sa konajú slávnosti vinobrania. Minulé leto usporiadala

svoje vlastné podujatie aj samospráva obce, boli to dni obce, ktoré sa svojim charakterom podobajú oberačkovým slávnostiam a samospráva plánuje ich opakovanie. Tieto dve vo svojej podstate podobné podujatia ohrozujú podujatie Csemadoku.

Slávnosti vinobrania

Prvé takéto slávnosti usporiadali v roku 1988 v spolupráci s okresnou organizáciou Csemadoku, so samosprávou, s výrobným družstvom a s ostatnými civilnými organizáciami v obci. Plánovali, že toto podujatie bude mať okresnú úroveň, preto aby slávnosť organizovaná na západnom konci komárňanského okresu v Kližskej Nemej (Kolozs néma) mala svoj pár na východnom konci okresu. V Búči mali vinohradníctvo, slávnosti vinobrania a oberačkové plesy svoju tradíciu- aj v medzivojnovom období sa tu konali sprievody vinobrania a miestne vedenie pokladalo tieto tradície za vhodné na prezentáciu a spojenie so slávnosťami vinobrania. Ich cieľom bolo, aby tieto slávnosti prispeli k udržiavaniu oberačkovej tradície a vytvorili priestor pre miestne súbory venujúcich sa zachovávaniu zvykov na prezentovanie sa. Potreba vytvoriť priestor na prezentáciu takýchto súborov sa prejavila hlavne v polovici 90. rokov po zrušení podujatí ústredia Csemadoku – železovského a gombaseckého festivalu.

Príprava a realizácia podujatia si vyžaduje mnoho organizačnej práce, do ktorej zapájajú väčšiu časť členov.

Tradičná časť pozostáva zo sprievodu miestnych obyvateľov oblečených v búčskom kroji. Zloženie sprievodu sa zakladá na tradícii z medzivojnového obdobia. Hlavnú úlohu večera zohrávajú malý sudca pozývajúci na večerný oberačkový ples, sudca s manželkou a mládež prechádzajúci po obci na koňskom povoze, oberačkový veniec a koňské bandérium. Po sprievode nasleduje vystúpenie miestnych súborov venujúcich sa zachovávaniu zvykov na javisku postavenom na miestnom športovom ihrisku. Aby podujatie prilákalo čo najviac záujemcov, jeho súčasťou je aj estrádny program, v ktorom vystupovali aj umelci z Maďarska, viackrát v Búči hosťoval napríklad herec Ferenc Besenyei, niekoľko známych spevákov a pod.

V posledných 6-7 rokoch však významne klesol záujem o toto podujatie. Už nepriláka 1200-1300 návštevníkov ako predtým, ale iba 200-300. Pre príliš veľké výdavky na ich vystúpenie (honorár) sa museli vzdať pozývania umelcov z Maďarska a spomedzi súborov venujúcich sa zachovávaniu zvykov môžu tiež pozývať už oveľa menej účastníkov, pretože im môžu iba preplatiť cestovné a pohostiť ich jedlom. Podujatie bolo aj napriek takýmto opatreniam v posledných rokoch stratové,

obzvlášť vtedy, keď nevyšlo počasie a zrealizovalo sa iba vďaka podpore samosprávy. Pokus o obohatenie podujatia o návštevy pivníc, ochutnávky štrúdle, trhy, ukážky ľudových remesiel nebol korunovaný úspechom a okrem pokusu v roku 2003 sa ďalší nerealizoval. V roku 2003 sa podarilo presvedčiť viacerých majiteľov pivníc, aby sa zapojili do slávností vinobrania tak, že okolo ich pivníc idúci sprievod ponúkali vínom a pagáčmi. Pokračovanie tejto tradície stroskotalo podľa mnohých názorov pre nedostatočné hygienické a iné podmienky. Ale ukázalo sa, že ani nápad sám o sebe nepatrí k najšťastnejším: cesta, ktorú by museli prekonať návštevníci, ktorých viac zaujíma kultúrna časť programu, od športového ihriska k pivniciam, je príliš dlhá. Víťanie hostí a ochutnávka vín budú s najväčšou pravdepodobnosťou patriť k podujatiam organizácií, ktoré sa zaoberajú vidieckou turistikou, na čo tu už bol príklad. Miestne súbory a súbory z okolia venujúce sa zachovávaniu zvykov, môžu vystupovať na dňoch obce, ktoré organizuje samospráva obce. Program dní obce zorganizovaných minulý rok sa vo svojej podstate podobá programu slávností vinobrania. Hlavnou atrakciou tohto podujatia bolo (pre obec charakteristické) pečenie štrúdle pod holým nebom, do ktorého sa zapojili mladé ženy s celej obce a na kilá piekli štrúdle najrôznejších druhov.

Slávnosti vinobrania však takto postupne strácajú svoju vlastnú tvár a programy. Dve podobne veľkolepé a charakterovo podobné podujatia si obyvateľstvo obce nežiada a ani nie je schopné ich udržať, preto sa zároveň s posilnením postavenia dní obce očakáva vymretie slávností vinobrania. To ešte urýchľujú hodové slávnosti katolíckeho kostola, o to viac, že termín ich konania sa zhoduje s termínom konania slávností vinobrania a potláča najväčšiu atrakciu slávností vinobrania-oberačkový sprievod.

Záver

Vymretím (alebo udupaním) slávností vinobrania základná organizácia Csemadoku v Búči stratí svoje posledné podujatie, ktoré je prakticky jeho jedinou činnosťou a spolu s ním stratí aj príležitosť na to, aby sa jej členovia v súlade s vytýčenými cieľmi venovali činnostiam snažiacich sa o zachovanie maďarskej kultúry, ale hlavne o zachovanie maďarských tradícií a spoločne sa pokúsili o svoje zviditeľnenie a o zviditeľnenie svojich hodnôt.

Faktom však zostáva, že v zmenenom prostredí a zmenených podmienkach sa členovia mladej generácie nevedia stotožniť s niektorými cieľmi a hodnotami, ktoré vytýčili zakladajúci členovia, obzvlášť s cieľom zachovávanía prvkov tradičnej sedliackej kultúry,